

Kas man yra TĖVYNĖ?

INESA ANULYTĖ, Tauragės „Versmės“
gimnazijos IV c klasės moksleivė

Vilnius. Liudos Grikpėdienės nuotrauka

Žvelgiu pro laiko langą ir mėstau, kas ir kaip gyveno prieš mane, kas ir kaip gyvens po manęs... Greit mokyklinis suolas liks prisiminimų atviruku atminties albume (esu abiturientė). Mintimis bėgu į priekį, svajoju, kuo galėčiau būti, ką veikti, kas man patiktų, kas priktų. Pasidžiaugiu, kad esu laisva rinktis, kad gyvenu demokratinėje valstybėje. Lyg viskas aišku ir suprantama, netgi logiška.

Bet juk buvo ir kitaip. Buvo tautai sunkių dienų ir nebuvo taip gera, aišku ir suprantama, kaip toliau gyventi, kurį kelią rinktis: ar eiti savu, nors nelabai aiškiu takeliu, ar įsikibti į didesniojo, stipresniojo kaimyno ranką...

Analogiškoje kryžkelėje buvo atsidūrusi mūsų mažytė šalėlė Lietuva. Gerai, kad žmonės nesitaikstė su nelaisve, su svetimos kalbos, nuomonės, tradicijų primetimu. Išties nuostabu ir tai, kad buvo tokių didingų žmonių, kurie gebėjo kitus pabudinti, padrąsinti, suaktyvinti

mintį. Visų pirma, manau, tai iš pirmo žvilgsnio paprasti žmonės, kurie nepaisė carizmo žiaurių priesakų, gimtosios kalbos draudimo, kurie gerbė protėvių palikimą, tradicijas, žodį, išmintį, kurie tęsė savas tradicijas, savąjį lietuvišką kelią. Motinos, gal ir pavargusios nuo kasdinių darbų, dainavo liaudies dainas, niūniavo vaikams lopšines. V. Kudirka „Varpe“ rašė: „Mano motina davė man, ką apskritai motina lietuvė gali duoti savo vaikams, dagi daugiau, nes pati daugiau turėjo. Labai gražiai dainavo, labai puikiai margino margučius, labai dailiai sekė pasakas ir prie tų „dailių“ dalykų mane pritraukė“. Tėvai rūpinosi ne tik kūno duona, bet ir dvasiniu penu: kas gabeno ir platino uždraustą spaudą, kas „daraktoriavo“, kas talkino tuose darbuose ir mintyse svajojo apie laisvą kraštą, laisvą lietuvių ir lietuvišką žodį.

Didžiuojuosi, kad ir mano krašte būta tokių didingų

Žemaitija (iš kairės): Bijotų (Šilalės r.) parkas; Nemakščiai (Raseinių r.). Danutės Mukienės nuotraukos

žmonių. Norėčiau paminėti knygnešį Vinčą Joniką. Tai ne šiaip Tauragės krašto šviesus žmogus, šešių vaikų doras ir gerbiamas tėvas. Tai mūsų krašto knygnešys, daraktorius. Nepaisydamas caro valdžios gąsdinimų, draudimų, dažnai ir žmonos Marytės baimės ir priekaištų, kalinimo, jis išliko išdidus ir ištikimas saviems, o ir visos Lietuvos, idealams. Knygnešio pašaukimas (ne šiaip sau darbas) buvo sunkus ir itin pavojingas, nes knygnešiai buvo gaudomi, kalinami, net ištremiami kaip patys pavojingiausi nusikaltėliai, kenkiantys rusų caro valdžiai. Vinco Joniko vaikaitė Joana Jonikaitė stebėjosi: „Dabar jau sunku įsivaizduoti, kokių stiprių tėvynės meilės jausmų vedami eiliniai, dažnai patys vos skaityti ir rašyti mokantys valstiečiai ant savo pečių žiemą ar vasarą, miškais, laukais, dažniausiai naktį, vien jiems žinomais takais gabeno spausdintą lietuvišką žodį. (...) Tik jų platinamas gimtasis žodis išsaugojo mūsų tautos identišumą, įrodė jos stoviškumą, drąsą ir pasiaukojimą dėl lietuviškojo rašto“. Išties ačiū turėtų tarti knygnešiams visos XX – ojo ir XXI – ojo amžių lietuvių kartos, kad turim savus namus, savo gimtąją kalbą.

Ačiū šiandien turiu tarti ir Vincui Kudirkai bei simboliškai pasveikinti su 150 – uoju gimtadieniu – jis išliko nemarus mūsų – lietuvių - atmintyje. Pats poetas, prozininkas, publicistas, vertėjas, kritikas, o ir menininkas – vienu kilniu žodžiu „kūrėjas“ įvardijamas – ne iškart susivokė, kas esąs, ir jo susivokimui, apsisprendimui reikėjo laiko. Jis išsižadėjo tų dienų ir valandų, kurios ne Lietuvai buvo skirtos: „...nesugrąžintinai išbrauktos tapo iš mano gyvenimo, kaipo lietuvių, ir gėda, kad taip ilgai buvau pagedėsiu“. Visa esybe jis išliko susijęs su savos tautos gyvastimi, net pamiršo save, savo laimę, meilę... Jau sunkiai sirgo 1899 m. rudenį (paskutinį savo žemiško gyvenimo rudenį), bet intensyviai dirbo prie jubiliejinio „Varpo“ dešimtųjų sukaktuvių numerio. Tada iš meilės Tėvynei, iš ištikimybės jos laisvės idėjai gimė nemarioji „Tautiška giesmė“. Altruistiškai dalijosi savo mintimis V. Kudirka su „Varpo“ priedo „Tėvynės varpai“ skaitytojais: „...lietuviai turi pažinti Lietuvą. Kiekvienas iš mūsų turi žinoti, kur lietuvis verkia, o kur džiaugiasi, kur vargsta, o kur turtuose, kur apleistas ir nuskriaustas, o kur liuosas ir laimingas, idant matytume, katrą brolių reikia gelbėti, o nuo katro prašyti pagalbos; turime žinoti jausmus, mislis ir darbus visų lietuvių, idant aišku būtų, ant ko galima yra remtis, norint apginti savo tėvynę ir suteikti jai laimę“. Gal dėl tokio altruistinio mąstymo žmonės ir gerbė V. Kudirką, su begaliniu susidomėjimu skaitė

Trakų pilis. Danutės Mukienės nuotrauka

jo straipsnius, laukė jų, tikėjo V. Kudirkos patriotiniu žodžiu. Galbūt ir Vincas Jonikas skaitė tas bendravardžio mintis, žavėjosi jomis ir kitiems apsakė ir prisakė tuo šventai tikėti... Taip turėtų būti...

Ko gero, nesuklysiu sakydama (teneįsiveiždia kiti), kad pats didingiausias tautos šauklys, patriotas, dainius buvo mūsų pasididžiavimas ir paguoda – poetas Jonas Mačiulis – Maironis. Didžiuojuosi juo. Pati esu respublikinės Maironiečių draugijos narė, gyvenu pagal Maironio žodį, tikiu jo idealais. Tai žmogus, kuris galėjo pamiršti save, savus rūpesčius ir dvasios negalavimus ir mąstyti apie visą tautą, visą kraštą, jo problemas. Žmogus, kuris privertė ne vieno lietuvių širdį dainuoti :

Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai:
Graži tu savo dangaus mėlyne!
Brangi: tiek vargo, kančių prityrei.
(„Lietuva brangi“)

Dainavo žmonės, tikėjo Maironiu, tikėjo geresniu rytojumi – ir prasidėjo tautinis atgimimas: gražinta žodžio laisvė, paskui ir tauta tapo laisva, Maironis ją pavadino „Jaunoji Lietuva“. Jauna savo idėjomis, siekiu pradėti naują gyvenimą. Formavosi „atgimstančios tautos etinės vertybės, kilnūs visuomeninio darbo idealai“.

Maironio poveikis, anot Tomo Venclovos, „bendralaikiams“ – tiesiog stulbinantis. Šis didis žmogus gimtąją kalbą ir lietuvių poeziją pakylėjo iki pasaulinio pažinimo, iki aukščiausių standartų. Poeto žodis buvo toks įtikinantis, toks gyvas, kad lietuviai su Maironiu

(Nukelta į 4 p.)

MOKSLEIVIŲ DARBAI

(Atkelta iš 3 p.)

patys jautėsi dideli, stiprūs ir tikrai neatsilikę, nepasmerkti nutautėti ir išnykti.

Tai Maironis parengė Lietuvą nepriklausomybei, nė kiek ne mažiau kaip Vincas Kudirka ar Jonas Basanavičius. Tik Maironio įkvėpta tauta pasijuto ori, didi, pilnavertė ir verta laisvės, o „okupacijos tada virsta tik praeinančia istorine nelaimė“:

Tačiau tėvynė dar nepažuvus;
Nušvis jos vėlei garbė spindėjus;
Nuslinks ta šmėkla, kaip ir nebus,
Saulutė džiugins vėl patekėjus.
(„Nedaugel mūsų“)

Maironis brangino savo kraštą, kalbą, vertino jos didingą praeitį, gražuolę gamtą, gaivinančią tautosaką ir vis mąstė, ar ateities lietuvis sugebės saugoti, vertinti ir gerbti tai, kas nelengvai iškovota:

Jei po amžių kada skaudūs pančiai nukris
Ir vaikams užtekės nusiblaivęs dangus,
Mūsų kovos ir kančios, be ryto naktis,
Ar jiems besuprantamos bus?
(„Jei kada pančiai nukris“)

Aš, šiandienos lietuvė, galiu pasakyti, pripažinti ir patikinti, kad mano senelių, tėvų karta neišdavė Maironio idealų – jie taip pat ištverė ir karą, ir pokarį, ir okupaciją, ir tremtį, ir išpuolius prieš mūsų laisvę prie televizijos bokšto baisiąją sausio 13 – ają; ištverė, kovojo už laisvę, kad man, mano kartai ir ateinančioms būtų gera gyventi laisvoje Lietuvoje. Tai mano, mūsų TĖVYNĖ!

O Jums, atkaklieji knygnešiai, kovotojai, Tau, Vincai Jonike, Tau, Vince Kudirka, ir Tau, Maironi, norėčiau padovanoti neužmirštuolių puokštę, kaip ženklą, kad

Jūsų idėjų, priesakų nepamiršiu; kaip pripažinimą, kad patriotinė ir romantinė jausena man taip pat maloni ir nesvetima, kaip mielos neužmirštuolių melsvos akelės:

Man tinka tas žiedas, kurs žydi blaviai
Ir auga netoli vandens;
Nepuošia jį rūbai kaip rožę puikiai,
Dėl to ir nebijo rudens.

Žiedai pinavijų ir rožių vainikai,
Nors gražūs, – netraukia širdies,
Gvaizdikai kaip žalvario seno skatikai,
Nežavi nei gobšo akies.

Tas žiedas blavus kaip balandžio akis;
Nekaltas kaip aukštas dangus,
Ir žydi per ištisą vasarą jis,
Ir linksmina žmones visus.

Tiek duota žiedeliams gražių pavardžių
Iš margo gėlių sutvėrimo;
O vis tik, man rodos, gražiausias iš jų –
Jo vardas: gėlė atminimo!
(„Neužmirštuolė gėlė“)

LITERATŪRA:

1. Kanišauskaitė I., Mikalajūnas M., Žukas S. „Literatūros vadovėlis / mokinio knyga / I d.“, Vilnius: „Baltos lankos“, 2004.
2. Kudirka V. „Poezija. Proza. Publicistika“, Kaunas: „Šviesa“, 1990.
3. „Lietuvių literatūros enciklopedija“, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001.
4. Maironis. „Pavasario balsai“, Vilnius, 1976.
5. Venclova T. „Laimei, Maironis“, 1982.
6. Vincas Kudirka – ties išnykimo riba: rezignuoti ar kovoti? / „Gimtasis žodis“, 2008, Nr. 12.
7. „Tauragės kurjeris“ / „Praeities vaivorykštė“, 2008-11-24.

